

ચીકુની નફાકારક ખેતી પદ્ધતિ

ડૉ. એ. પી. પટેલ * ડૉ. કે. ડી. બિસને,
ડૉ. પી. કે. મોદી * શ્રી. બી. એમ. નાયક

આઈસીએઆર-અખિલ ભારતીય સંકલિત સંશોધન યોજના (ફળ),
ફળ સંશોધન કેન્દ્ર,
નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટી,
ગણદેવી - ૩૮૬૩૬૦, જી. નવસારી (ગુજરાત)

ચીકુની વૈજ્ઞાનિક ખેતી પદ્ધતિ

પ્રસ્તાવના :

ચીકુ ભારતમાં કેરી, કેળા, લીંબુ, સફરજન અને જમરૂપ પછી છઠ્ઠા ક્રમનું સ્થાન ધરાવે છે. ભારતમાં તેની ખેતી ખાવાના ફળ માટે થાય છે. જ્યારે દક્ષિણ અમેરિકામાં ચ્યુઈંગ ગમ બનાવવાના પાયાના પદાર્થ તરીકે ચીકલ (ગુઢા પર્ચા) મેળવવા માટે થાય છે. આપણા ગુજરાત રાજ્યમાં દક્ષિણ ગુજરાતના વલસાડ, નવસારી, સુરત, તાપી, ભરૂચ અને નર્મદા તેમજ જુનાગઢ જીલ્લામાં ચીકુની ખેતી થાય છે. ગુજરાતમાં કુલ ૨૯,૫૫૦ હેક્ટરમાં ચીકુની ખેતી થાય છે અને તેમાંથી પ્રતિ હેક્ટરે ૧૧ મેટ્રિક ટનની ઉત્પાદકતા સાથે ૩,૨૬,૩૬૦ મેટ્રિક ટનનું વાર્ષિક ઉત્પાદન થાય છે. ચીકુ ખાવામાં ખુબજ મીઠાં, માવો પોચો અને કણીદાર હોય છે. પાકા ચીકુમાંથી સુકવણીથી ચીપ્સ, ચીકુ હલવો, ચીકુ મુરબ્બો, ચીકુ જ્યુસ, સ્કવોશ, સિરપ, જામ, ટ્રોફી, કેન્ડી અને મિલ્ક શેક બનાવી શકાય છે.

જાતો :

ગુજરાત રાજ્યમાં મુખ્યત્વે કાલીપત્તી જાતનું વાવેતર જોવા મળે છે. શિયાળામાં વધુ ફળો ઉતરે છે. ફળ સ્વાદે મીઠા અને ટકાઉ શક્તિ ધણી જ સારી છે. ચીકુની મુરબ્બા, ક્રિકેટબોલ, ભૂરીપત્તી, પીળી પત્તી, જેવી જાતોનું છુટુછવાયું વાવેતર જોવા મળે છે. ગુજરાતમાં ખાસ કરીને વલસાડ અને નવસારી જીલ્લામાં ચીકુનો સૌથી વધારે વાવેતર થાય છે અને તેમાં પણ કાલીપત્તી જાતનો પ્રમાણ સૌથી વધારે છે. કાલીપત્તી જાતના પાન ઘેરા લીલા રંગના, પહોળા અને જાડા હાય છે. ફળ લંબગોળ અથવા ગોળ આકારના, મીઠા, સુંગધી માવો ધરાવે છે. ફળનું સરેરાશ વજન ૮૦ ગ્રામ જેટલું હોય છે.

હવામાન અને જમીન :

દરિયા કિનારાનું ગરમ અને ભેજવાળું હવામાન ખૂબજ માફક આવે છે. ૧૮° થી ૩૫° સે.ગ્રે. ઉષ્ણતામાન ખૂબ જ અનુકૂળ રહે છે. ૧૦° સે. ગ્રે. થી નીચા તાપમાને ચીકુના ઝાડનો વિકાસ અટકે છે તેમજ ફળો નાના રહે છે અને મોડા પરિપક્વ થાય છે. ૪૦° સે. ગ્રે. તાપમાને ચીકુના ફુલ તથા નાના ફળ ખરી પડે છે. ચીકુને સારા નિતારવાળી, ઉડી, ગોરાડુ, બેસર કે મધ્યમકાળી જમીન વધુ અનુકૂળ છે.

સંવર્ધન :

ચીકુનું સંવર્ધન બીજ, ગુટી, ભેટકલમ અને નૂતન કલમ પદ્ધતિથી કરી શકાય છે. અભ્યાસના પરિણામો પરથી ચીકુની કલમ રાયણના મુલકાંડ ઉપર કરવાની ભલામણ કરવામાં આવેલ છે. આ ઉપરાંત મહુડા, બાવા બદામ અને મીટ્રી નો પણ મુલકાંડ તરીકે ઉપયોગ કરી શકાય છે.

રોપણી :

ચીકુની રોપણી ૧૦ x ૧૦ મીટરના અંતરે કરવાની ભલામણ છે. ચીકુની કાલીપત્તી જાત ઉપર લેવામાં આવેલ વાવેતર અંતરના અખતરાના પરિણામો દર્શાવે છે કે શરૂઆતના ૧૩ વર્ષ સુધી એકમ વિસ્તારમાંથી વધુ ઉત્પાદન મેળવવા માટે ઝાડની રોપણી ૫ x ૫ મીટરના અંતરે કરવાથી વધુ ઉત્પાદન મળે છે.

ચીકુની રોપણી કરવા માટે ઉનાળામાં ભલામણ કરેલ અંતરે ૧x૧x૧ મીટરના ખાડા કરવા. ખાડાઓને ૧૫ દિવસ તપવા દેવા, ત્યાર બાદ ખાડા દીઠ ૨૦-૨૫ કિ.ગ્રા. છાણિયું ખાતર માટી સાથે મિશ્ર કરી ખાડા પૂરી દેવા અને ખાડાના વચ્ચેવચ્ચે નિશાની કરી રાખવી. ચોમાસામાં સારો વરસાદ થયા બાદ પસંદ કરેલી કલમો નિશાની કરેલ જગ્યાએ રોપવી. સામાન્ય રીતે ચીકુની રોપણી જુન થી ડિસેમ્બર મહિના સુધી કરી શકાય છે.

ખાતર :

પ્રથમ વર્ષે વાવેતર કરેલ ચીકુના ઝાડ દીઠ ૧૦ કિ.ગ્રા. છાણિયું ખાતર જૂન માસમાં અને પૂર્તિ ખાતર તરીકે ૧૦૦ ગ્રામ નાઈટ્રોજન (૨૧૭ ગ્રામ યુરિયા), ૫૦ ગ્રામ ફોસ્ફરસ (૩૦૦ ગ્રામ એસ.એસ.પી.) અને ૫૦ ગ્રામ પોટાશ (૮૦ ગ્રામ મ્યુરેટ ઓફ પોટાશ) ત્રણ સરખા હપ્તામાં જૂન, ઓગસ્ટ અને ઓક્ટોબર માસમાં આપવું. ત્યારબાદ દર વર્ષે ઉપરોક્ત જથ્થો ઉમેરીને નવ વર્ષ સુધી આપવો. દસ વર્ષ અને તેથી વધુ ઉંમરના ઝાડ દીઠ ૧૦૦ કિ.ગ્રા છાણિયું ખાતર જૂન માસમાં આપવું. તેમજ ૧૦૦૦ ગ્રામ નાઈટ્રોજન (૨.૧૬ કિ.ગ્રા. યુરિયા), ૫૦૦ ગ્રામ ફોસ્ફરસ (૩.૦૦ કિ.ગ્રા. એસ.એસ.પી.) અને ૫૦૦ ગ્રામ પોટાશ (૧.૦ કિગ્રા મ્યુરેટ ઓફ પોટાશ) ત્રણ સરખા હપ્તામાં જૂન, ઓગસ્ટ અને ઓક્ટોબર માસમાં ખામણા બનાવી આપવું. ઉપરોક્ત રસાયણિક ખાતરના નાઈટ્રોજન, ફોસ્ફરસ અને પોટાશના જથ્થાને ૨૫-૧૦૦-૨૫, ૫૦-૦-૫૦, અને ૨૫-૦-૨૫ ટકા પ્રમાણે અનુક્રમે જૂન, ઓગસ્ટ અને ઓક્ટોબર માસમાં આપવાથી સારા પરિણામો મળેલ છે.

ખાતર આપવાનો સમય	તત્વના આપવાના ટકા (ગ્રામ/છોડ)			તત્વનો જથ્થો (કિલો/છોડ)		
	નાઈટ્રોજન	ફોસ્ફરસ	પોટાશ	યુરિયા	એસ.એસ. પી.	મ્યુરેટ ઓફ પોટાશ
જૂન	૨૫	૧૦૦	૨૫	૦.૫૪૦	૩.૦૦	૦.૨૫૦
ઓગસ્ટ	૫૦	૦૦	૫૦	૧.૦૮૦	૦૦	૦.૫૦૦
ઓક્ટોબર	૨૫	૦૦	૨૫	૦.૫૪૦	૦૦	૦.૨૫૦
				૨.૧૬	૩.૦૦	૧.૦૦

ચીકુની કાલીપત્તી જાતના પુખ્ત વયના ઝાડોની વાડી ધરાવતા ખેડૂતોને નવી ભલામણ કરવામાં આવે છે કે ચીકુના ઝાડનાં ફરતે થડથી ૧.૫ થી ૨.૦ મીટર પરીઘમાં ૧૫ સે.મી. પહોળી અને ૧૫ સેમી. ઉંડાઈ ની રીંગ બનાવવી અને તેમાં રસાયણિક ખાતરો ૧૦૦૦-૫૦૦-૫૦૦ ગ્રામ ના.ફો.પો. / ઝાડ બે સરખા હપ્તામાં જૂન અને ઓક્ટોબર માસમાં આપવાને બદલે ત્રણ હપ્તામાં ૨૫ ટકા (૨૫૦-૧૨૫-૧૨૫ ગ્રામ ના.ફો.પો./ઝાડ) સાથે ૧૦૦ કિ.લો./ઝાડ દીઠ છાણિયું ખાતર જૂન માસમાં, ફરીથી ૨૫ ટકા (૨૫૦-૧૨૫-૧૨૫ ગ્રામ ના.ફો.પો./ઝાડ) ઓક્ટોબર માસમાં અને ૫૦ ટકા (૫૦૦-૨૫૦-૨૫૦ ગ્રામ ના.ફો.પો./ઝાડ) ફેબ્રુઆરી માસમાં મુજબ આપવાથી શિયાળાની ઋતુમાં ઉનાળાની ઋતુની સરખામણીમાં વધુ ઉત્પાદન સહીત વધ નફો મળે છે.

ખાતર આપવાનો સમય	તત્વના આપવાના ટકા (ગ્રામ/છોડ)			તત્વનો જથ્થો (કિલો/છોડ)		
	નાઈટ્રોજન	ફોસ્ફરસ	પોટાશ	યુરિયા	એસ.એસ. પી.	મ્યુરેટ ઓફ પોટાશ
જૂન	૨૫	૨૫	૨૫	૦.૫૪૦	૦.૭૫૦	૦.૨૫૦
ઓક્ટોબર	૨૫	૨૫	૨૫	૦.૫૪૦	૦.૭૫૦	૦.૨૫૦
ફેબ્રુઆરી	૫૦	૫૦	૫૦	૧.૦૮	૧.૫૦૦	૦.૫૦૦
				૨.૧૬	૩.૦૦	૧.૦૦

બિનપિયત વિસ્તારમાં ઝાડ દીઠ ૧૫૦૦ ગ્રામ નાઈટ્રોજન (૩ કિ.ગ્રા. યુરિયા) વરસાદ શરૂ થાય કે તરત જ આપવો. ફોસ્ફરસ અને પોટાશ યુક્ત ખાતરો જમીનના પૃથકકરણના આધારે જરૂરિયાત મુજબ આપવા. ચીકુની સેન્દ્રીય ખેતી માટે પુખ્તવયના ઝાડને ૨૦૦ કિ.ગ્રા. છાણિયું ખાતર + ૫૦ કિ.ગ્રા. વર્મિકમ્પોસ્ટ આપી શકાય.

પિયત:

ચીકુના પુખ્ત ઉંમરના ઝાડને શિયાળામાં ૩૦ દિવસે અને ઉનાળામાં ૧૫ દિવસના અંતરે પિયત આપવાની ભલામણ કરવામાં આવેલ છે. ટપક સિંચાઈ પદ્ધતિમાં શરૂઆતના બે વર્ષ સુધી થડથી ૫૦ સે. મી. દુર પ્રતિ કલાકના ૪ લીટરની ક્ષમતાવાળા ૨ ડ્રીપર અને બે થી પાંચ વર્ષ સુધી ૪ ડ્રીપર થડથી ૧ મીટર દુર ગોઠવી શિયાળામાં ૪ કલાક અને ઉનાળામાં ૭ કલાક સુધી આંતરે દિવસે ચલાવવી. જ્યારે ૮ થી ૧૨ વર્ષના ઝાડ માટે નળીઓ થડથી ૧.૫ થી ૨.૦ મીટર દુર ગોઠવી પ્રતિ કલાકના ૮ લીટરની ક્ષમતાવાળા ૮ ડ્રીપર એકબીજાથી ૪૦ સે. મી. દુર ગોઠવી શિયાળામાં ૨ કલાક અને ઉનાળામાં ૩ કલાક એકાંતર દિવસે ચલાવવી.

પાછલી માવજત :

પુખ્ત વયના ઝાડમાં રોગિષ્ઠ, ચપટી, પાકટ અને જમીન સાથે અડી ગયેલ ડાળીઓની છાંટણી કરવી તેમજ વાંદા જેવી પરોપજીવી વનસ્પતિની વૃદ્ધિ ડાળીઓ ઉપર જોવા મળે તો તે કાપી નાંખવી. ફળવધારે બેસે તે માટે વૃદ્ધિ નિયંત્રકો જેવા કે એન.એ.એ. ૫૦ પી.પી.એમ. (૧ લીટર પાણીમાં ૫૦ મિ.ગ્રા. પાઉડર) નું પ્રવાહી ફૂલ આવવાના સમયે ૧૫ દિવસના અંતરે ત્રણ વખત છાંટવાથી ૩૦ ટકા જેટલું ફળનું વધુ ઉત્પાદન જોવા મળે છે.

આંતરપાક :

૧૦ x ૧૦ મીટરના અંતરે રોપણી કરેલ ચીકુના ખેતરમાં ૧૦ વર્ષ સુધી અને ૫ x ૫ મીટરે રોપણી કરેલ ખેતરમાં ૫ વર્ષ સુધી શાકભાજીના પાકો જેવા કે રીંગણ, મરચી, ટામેટી, સુરણ, રતાળુ, શકકરિયા, આદુ વિગેરે તથા ફળપાકો જેવાકે કેળ અને પપૈયા આંતરપાકો તરીકે લઈ વધારાની પૂરક આવક મેળવી શકાય છે.

ફળધારણ અને ફળ વિકાસ :

સપ્ટેમ્બર માસ દરમ્યાન નરી આંખે જોઈ શકાય તેવી કળીથી શરૂઆત કરી તોડવા લાયક પરિપક્વ ફળો તૈયાર થવા ૩૩૪ દિવસ જેટલો સમય લાગે છે, જેમાં ૧૫ ટકા જેટલો જ ફલન છે. એ સમય દરમ્યાન તૈયાર થયેલા ફળોનો આકાર લંબગોળ જોવા મળેલ છે. આ ફળો જુલાઈ ઓગસ્ટ માસમાં જોવા મળે છે.

ફરીથી ઉપર મુજબનો અભ્યાસ માર્ચથી શરૂ કરતા બીજા વર્ષે ૩૦૦ દિવસ બાદ જાન્યુઆરી માસમાં ફળો તૈયાર થાય છે. જેમાં ૧૦ ટકા જેટલા ફળો બેસે છે. એ સમયગાળા દરમ્યાન તૈયાર થયેલ ફળોનો આકાર ગોળ જોવા મળેલ છે. આ ફળો જાન્યુઆરી - ફેબ્રુઆરી માસમાં જોવા મળે છે.

ચીકુની ૪૦ વર્ષથી વધુ ઉંમરના કાલીપત્તી જાતના વાડી ધરાવતા ખેડૂતોને ભલામણ કરવામાં આવે છે કે ઝાડના ટોચના ૧ મીટર ભાગને એક વખત ડિસેમ્બર મહિના દરમ્યાન કાપીને દૂર કરવામાં આવે તો ક્રમશઃ ઉત્પાદન અને ચોખ્ખી આવકમાં વધારો થાય છે.

પાક સંરક્ષણ :

જીવાતો :

૧) **ચીકુની કળી કોરનાર ઈયળ :** આ જીવાત ની ઈયળ રતાશ પડતી ઘેરા બદામી રંગના માથાવાળી ચીકુની કળી તથા ફૂલમાં કાણાં પાડી અંદરનો ગર્ભ કોરી ખાય છે પરિણામે ફળો બેસતાં નથી. નુકસાનવાળી કળીની ઉપર કુંદા તથા ઈયળની હુગાર જોવા મળે છે. નવી પીલવણી વખતે કુમળા પાનને ખાઈને પણ નુકશાન કરે છે. આ જીવાતનો ઉપદ્રવ આખા વર્ષ દરમ્યાન જોવા મળે છે. પરંતુ માર્ચથી જૂન મહિના દરમ્યાન નુકશાન વધતું જાય છે.

નિયંત્રણ: કાળી તુલસીના પાનના રસ સાથેની ઝેરી પ્રલોભીકા નર આકર્ષક માં રાખી ઉપયોગ કરવાથી આ જીવાતના ઉપદ્રવને ઓછો કરી શકાય છે.

- ૨) **ચીકુ મોથ :** આ જીવાતની ઈયળ ઝાંખા લીલા અથવા બદામી રંગની હોય છે. સામાન્ય રીતે પાનનાં ઝૂમખાં બનાવી તેમાં ભરાઈને પાનનું હરિત દ્રવ્ય ખાઈને નુકશાન કરે છે. ખાસ કરીને કળી તથા ફૂલોને નીચેથી કાણું પાડી કોરી ખાઈને વધુ નુકસાન કરે છે. નાના ફળોમાં ડીટા આગળ કાણું પાડીને પણ નુકસાન કરે છે. આ જીવાતનો ઉપદ્રવ આખું વર્ષ જોવા મળે છે. મે—જૂન તથા ઓક્ટોબર—નવેમ્બર મહિનામાં ઉપદ્રવ વધુ જોવા મળે છે.

નિયંત્રણ: ઉપદ્રવિત પાનના ઝૂમખા ઈયળ સહિત તોડીને નાશ કરવો.

- ૩) **ફળમાખી :** ફળમાખી બદામી અને રંગીન ડાઘા ધરાવતી પારદર્શક પાંખોવાળી હોય છે. માદા ફળમાખી પરિપક્વ થવા આવેલાં ફળોમાં પોતાનું અંડનિક્ષેપક દાખલ કરી ફળમાં ઈંડા મૂકે છે. ઈંડામાંથી નીકળેલા કીડા ફળની અંદરનો ગર્ભ ખાઈને નુકશાન કરે છે. એપ્રિલ થી જૂલાઈ માસ દરમ્યાન ઉપદ્રવ વધુ જોવા મળે છે. દક્ષિણ ગુજરાતમાં આંબા અને ચીકુના ભેગું વાવેતર થતું હોવાથી કેરીમાં નુકશાન કર્યા પછી ચીકુમાં નુકશાન કરે છે.

નિયંત્રણ: વાડીમાં સ્વચ્છતા રાખવી અને સડેલાં ફળો ખાડામાં દાટી મિથાઈલ પેરાથિયોન પાઉડર નાંખવો. નૌરોજી મિથાઈલ યુજીનોલ યુક્ત ટ્રેપ દર ૧૦ ઝાડ દીઠ એક પ્રમાણે અથવા હેક્ટરે ૧૦ ટ્રેપ મૂકવાથી નર ફળમાખીને આકર્ષીને વસ્તી વધતી અટકાવી શકાય છે. સામૂહિક રીતે આ ટ્રેપો મૂકવાથી અસરકારક નિયંત્રણ થઈ શકે છે. આ ટ્રેપ જમીનથી ચાર ફુટ ઉંચાઈએ મૂકવા અને દર ત્રણ મહિને બ્લોક બદલવા.

- ૪) **બીજ કોરી ખાનારી ઈયળ :** આ જીવાતની ઈંડાંમાંથી નીકળેલી ઈયળ ફળની અંદર કાણું પાડી મીજ સુધી પહોંચી જાય છે અને મધ્યમથી મોટા કદના ફળોનાં બીજનો અંદરનો ભાગ ખાય છે. ઈયળ અવસ્થા પુરી થતાં ફળમાં કાણું પાડી બહાર આવી પાન પર કોશેટો બનાવે છે. ફળ પરનાં આવા કાણાંમાંથી ફૂગ તથા અન્ય જીવાતો ફળમાં દાખલ થઈ નુકશાન કરે છે. ઓક્ટોબર થી ડીસેમ્બર દરમ્યાન ઉપદ્રવ વધુ જોવા મળે છે.

- ૫) **ચીકુનુ પાનકોરિયું ઈયળ :** ઈંડાંમાંથી નીકળેલી ઈયળ કૂમળા પાનના બે પડ વચ્ચે દાખલ થઈ અંદરની પેશીઓ ખાઈ પાન પર સર્પાકાર પારદર્શક રેખાઓ ઉપસાવે છે. આ ઉપરાંત ઈયળ પાનના ડીટા તરફથી ધાર વાળી તેમાં ભરાઈને પાનના હરીતદ્રવ્ય ખાઈને નુકશાન કરે છે. કોશેટો વાળેલ પાનની ઘારની અંદર બનાવે છે. આ જીવાતો નવી પીલવણી ને વધતાં ઓછા પ્રમાણમાં નુકશાન કરતી હોય છે. આ જીવાતનો ઉપદ્રવ ખાસ કરીને સપ્ટેમ્બર થી ડીસેમ્બર દરમ્યાન વધુ જોવા મળે છે.

નિયંત્રણ: નાની ઈયળના સમૂહ તથા નુકશાન પામેલ પાનનો નાશ કરવો.

૬) **ચીકુના પાન વાળનારી ઈયળ :** નાની ઈયળ શરૂઆતમા કૂમળાં પાનને મધ્યનસથી કોતરી ખાય છે. બીજી અવસ્થા પછી ઈયળ પાનને મધ્યનસથી વાળી દઈ બે ઘારો વચ્ચે જાળુ બનાવે છે. ઈયળ આવા વાળેલા પાનમાં જ રહીને પાનના હરીતદ્રવ્ય ખાઈને નુકશાન કરે છે.

૭) **ચીકુ ફળની કથીરી :** કથીરી ખુબ જ નાની હોય છે જે લખોટા જેવા ફળોથી મોટા ફળોને નુકસાન કરે છે. આ કથીરી ફળો પર ઘસરકા પાડી તેમાંથી નીકળતો રસ ખાય છે. પરિણામે ફળો ખરબચડા અને કાળા રંગના થઈ જાય છે અને ફળોની ગુણવત્તા ઘટે છે.

નોંધ:— સામાન્ય રીતે જીવાતો નિયંત્રણ માટે વપરાતી દવાનો છંટકાવ તજજ્ઞની સલાહ લઈ કરવો.

રોગો :

૧) **સુકારો:** આ રોગ કુગથી થાય છે. શરૂઆતમાં ઝાડ ઝાંખા પીળા અને ફીકકા થઈ ધીમે ધીમે સુકાવા લાગે છે. પાન તોડતા દુધ ન નીકળે. રોગવાળી ડાળી તોડતા વચ્ચે બદામી રંગની લીટી જોવા મળે છે. ખાસ કરીને વરસાદ બંધ થયા પછી સપ્ટેમ્બર-ઓક્ટોબર માસમાં છૂટાછવાયાં ઝાડોને અસર જોવા મળે છે. સમય જતાં આખું ઝાડ સુકાઈને મરી જાય છે.

નિયંત્રણ: વાડીમાં પાણી ભરાવા ન દેવું. પાણીનો યોગ્ય નિકાલની વ્યવસ્થા કરવી.

નોંધ:— સામાન્ય રીતે રોગો નિયંત્રણ માટે વપરાતી દવાનો છંટકાવ તજજ્ઞની સલાહ લઈ કરવો.

ફળ ઉતારવાં :

ચીકુના ઝાડ ઉપર લગભગ બારેમાસ વધતા ઓછા પ્રમાણમાં ફૂલો અને ફળો જોવા મળે છે. સામાન્ય રીતે ઓક્ટોબર થી જાન્યુઆરી માસના ગાળા દરમ્યાન વધુ ફળ મળે છે. ત્યારબાદ મે માસ સુધી ફળો મળતા રહે છે. ફળની છાલ લીલાને બદલે પીળાશ પડતી જણાય, ફળ ઉપર હાથ ઘસવાથી રેતી જેવો ઝીણો ભૂકો હાથમાં ચોંટે અને ફળની ટોચ પરનો કાંટો સહેજ અડકતાં ખરી પડે ત્યારે ફળો ઉતારવા લાયક ગણાય છે. ઉતારેલ ફળોને કોથળામાં નાખી હલાવવા જેથી ફળ સ્વચ્છ અને ચળકાટ આપશે. કોથળામાં નાંખીને હલાવવાના વિકલ્પે ફળોને પાણીમાં ધોઈ સૂકવવામાં આવે છે. ત્યારબાદ કદ પ્રમાણે વર્ગીકરણ કરીને બજારમાં મોકલવામાં આવે છે.

ઉત્પાદન :

સામાન્ય રીતે પુખ્ત વય (૧૨ થી ૧૫ વર્ષ) ના ઝાડ પ્રતિ વર્ષ ૧૨૦ થી ૧૫૦ કિ. ગ્રા. જેટલું ફળનું ઉત્પાદન આપે છે.

મુલ્યવૃદ્ધિ :

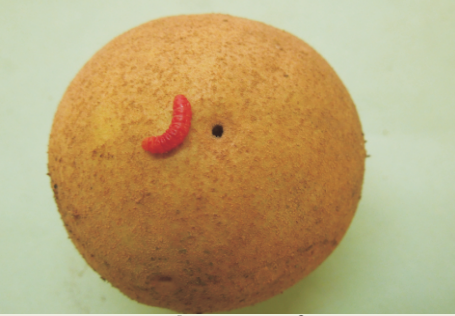
ફળોને ઉતાર્યા બાદ ૧૫૦ પી.પી.એમ. જીબ્રેલીક એસિડના દ્રાવણમાં ૮ થી ૧૦ મિનિટ બોળ્યા બાદ કાગળના બોક્ષમાં ભરવાથી તેની ટકાઉશક્તિ વધે છે. નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટી નવસારી ખાતે થયેલ અભ્યાસ મુજબ ચીકુને ઉતાર્યા બાદ ૧% યુનાના દ્રાવણમાં ૫ મિનિટ સુધી ડૂબાડી સુકાયા બાદ પાણીમાં ધોવાથી ફળોના દેખાવમાં સુધારો થાય છે અને ટકાઉશક્તિ વધે છે. બીજા એક અભ્યાસ મુજબ ફળોને ઉતાર્યા બાદ ૧૦° સે. ગ્રે. તાપમાને ૮ કલાક સુધી પ્રિકુલીગની માવજત આપીને ૫૦ માઈક્રોનની ૧.૨ ટકા કાણાવાળી બેગમાં ભરી સીએફબી બોક્ષમાં મૂકી ૧૨° સે. ગ્રે. તાપમાને કોલ્ડ સ્ટોરેજમાં રાખવાથી ફળોની ગુણવત્તાને અસર થયા વગર ૧૫ દિવસ સુધી સંગ્રહ કરી શકાય છે.

ચીકુની કળી કોરનાર ઈયળ

ચીકુ મોથ

બીજ કોરી ખાનાર ઈયળ

ફળમાખી

ચીકુ પાન વાળનારી ઈયળ

ચીકુનુ પાનકોરિયું ઈયળ